

**“ SOG‘LIQNI SAQLASH VA TIBBIY YORDAM OLISH HUQUQI
KONSTITUTSIYAVIY QADRIYAT SIFATIDA”**

Maxmudova Aziza Nugmanovna

Ijtimoiy va gumanitar fanlar kafedrası mudiri, professor

Usmanova Kamilla Baxtiyarovna

Davolash ishi fakulteti 3- bosqich talabasi

Samarqand davlat tibbiyot universiteti

Toshpulatova Bonu Shoxruxovna

*Siyob Abu Ali ibn Sino nomidagi Jamoat salomatligi texnikumi,
kafedra mudiri*

**MAQOLA
MALUMOTI**

ANNOTATSIYA:

MAQOLA TARIXI:

Received:06.01.2026

Revised: 07.01.2026

Accepted:08.01.2026

KALIT SO‘ZLAR:

*Konstitutsiya,
tibbiyot huquqi,
sog‘liqni saqlash va
tibbiy yordam, fuqaro.*

*O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 48-
moddasida mustahkamlangan sog‘liqni saqlash va
tibbiy yordam olish huquqi shaxs huquqiy
maqomining muhim elementi bo‘lib, ko‘p jihatdan
inson va zamonaviy davlat o‘rtasidagi
munosabatlarni belgilaydi. Ushbu moddaga
muvofig: "Har kim sog‘lig‘ini saqlash va malakali
tibbiy xizmatdan foydalanish huquqiga ega.
O‘zbekiston Respublikasi fuqarolari qonunda
belgilangan tartibda davlat hisobidan tibbiy
yordamning kafolatlangan hajmini olishga haqli.
Davlat sog‘liqni saqlash tizimini, uning davlat va
nodavlat shakllarini, tibbiy sug‘urtaning har xil
turlarini rivojlantirish, aholining sanitariya-
epidemiologik osoyishtaligini ta‘minlash chora-
tadbirlarini ko‘radi. Davlat jismoniy tarbiya va
sportni rivojlantirish, aholi o‘rtasida sog‘lom
turmush tarzini shakllantirish uchun shart-sharoitlar*

yaratilgan. Ushbu huquqning mazmuni salomatlikning shaxsiy va ijtimoiy ne'mat sifatidagi ijtimoiy qiymati bilan oldindan belgilanadi. Aholining keksayish jarayonlari hamda mehnatga layoqatli aholi sonining kamayib borishi munosabati bilan moddiy ne'matlar ishlab chiqarish uchun zarur bo'lgan eng muhim resurs sifatida salomatlikning ahamiyati ortib bormoqda.

Kirish.

Sog'liqni saqlash va tibbiy xizmatdan foydalanish huquqini to'g'ri amalga oshirish shaxs rivojlanishining zarur sharti, asosiy konstitutsiyaviy huquqlarni, shu jumladan yashash huquqi, mehnat qilish huquqi, tadbirkorlik faoliyati bilan shug'ullanish huquqi, davlat xizmatiga kirish huquqini samarali amalga oshirishning kafolati bo'lib, zamonaviy davlatning demografik salohiyatini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi.

Har bir mamlakatda aholi salomatligiga asosiy tahdidlar qatorida "OIV infeksiyasi, sil, giyohvandlikning ommaviy tarqalishi, psixoaktiv va psixotrop moddalarning ko'payishi, ilgari noma'lum bo'lgan yangi viruslar keltirib chiqaradigan epidemiyalarning tarqalishi mumkinligi, bo'layotgan va kutilayotgan iqlim o'zgarishlari, kasallanishning yetakchi xavf omillari chekish va spirtli ichimliklar, noto'g'ri ovqatlanish hisoblanadi. Shu munosabat bilan zamonaviy jamiyatning faoliyat ko'rsatishi sharoitida sog'liqni saqlash va tibbiy yordamga bo'lgan konstitutsiyaviy huquqning ahamiyati sezilarli darajada oshadi.

Asosiy qism.

Sog'liqni saqlash va tibbiy yordamga bo'lgan konstitutsiyaviy huquq mazmunini aksiologik yondashuv nuqtayi nazaridan tahlil qilish quyidagilarni ochib berish imkonini beradi:

1. O'zbekiston Respublikasining "Fuqarolarning reproduktiv salomatligini saqlash to'g'risida"gi 11.03.2019-yildagi O'RQ-258-son Qonuni.
2. O'zbekiston Respublikasining 1996-yil 29-avgustdagi "Fuqarolar sog'lig'ini saqlash to'g'risida"gi O'RQ-265-son Qonuni.
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son "2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni.

Qadriyatlarga yo‘naltirilgan normalar yordamida tartibga solishni amalga oshirib, Yangi O‘zbekiston Konstitutsiyasi ijtimoiy ongga umuminsoniy qadriyatlarni, jamiyat va davlatning ustuvor yo‘nalishlarini singdiradi, huquq ijodkorligi va huquqni amalga oshirish faoliyati subyektlari intilishi lozim bo‘lgan yuridik maqsadlarni belgilash, shuningdek, sog‘liqni saqlash sohasidagi huquqiy normalarning ahamiyatini ularning belgilangan maqsadlarga erishish uchun zarurligi va yetarliligi nuqtayi nazaridan baholash imkonini beradi.

Hozirgi vaqtda fuqarolarning sog‘lom turmush tarzini yuritishini ta‘minlaydigan va bir vaqtning o‘zida fuqarolarning shaxsiy salomatligi holati uchun javobgarligini, ish beruvchilarning xodimlar salomatligi holati uchun javobgarligini oshirishga qaratilgan rag‘batlantiruvchi konstitutsiyaviy kafolatlarni yanada rivojlantirish, shuningdek, sog‘liqni saqlash sohasidagi huquqiy munosabatlar ishtirokchilarining huquq va majburiyatlari o‘rtasida oqilona muvozanatga erishishni ta‘minlaydigan qonunchilikni takomillashtirish dolzarb hisoblanadi.

Aholi uchun tibbiy va dori-darmonlardan foydalanish imkoniyatini oshirish maqsadida O‘zbekiston Respublikasida sog‘liqni saqlashni tashkil etish va tibbiy yordam ko‘rsatishni huquqiy tartibga solishni takomillashtirish, shu jumladan fuqarolarning bepul tibbiy yordam va pullik tibbiy xizmatlardan foydalanish tartibini aniqlashtirish zarur.

Majburiy tibbiy sug‘urtada birdamlik tamoyilini ta‘minlovchi mexanizmlarni rivojlantirish ijtimoiy ta‘minot va ijtimoiy sug‘urta sohalarini ajratishni nazarda tutadi va majburiy tibbiy sug‘urta tizimida individual (shaxslashtirilgan) hisobni qo‘llashning maqsadga muvofiqligini asoslash imkonini beradi.

Umuman olganda, fuqarolar sog‘lig‘ini saqlashni huquqiy tartibga solish masalalarini yanada chuqurroq tadqiq etish zarurati O‘zbekistonda sog‘liqni saqlash tizimining zamonaviy rivojlanishini aks ettiruvchi ushbu sohadagi mamlakatimiz qonunchiligi tuzilmasini shakllantirishning tugallanmaganligi bilan belgilanadi.

Tadqiqotimizning maqsadi - sog‘liqni saqlash va tibbiy yordamga bo‘lgan konstitutsiyaviy huquqni tizimli tadqiq etish, qonunchilikda shaxs va jamiyat salomatligining ijtimoiy ahamiyati qay darajada aks ettirilganligini aniqlash, O‘zbekistonning amaldagi qonunchiligini va uni qo‘llash amaliyotini takomillashtirishga qaratilgan nazariy jihatdan asoslangan tavsiyalarni shakllantirish.

Qo‘yilgan maqsadga erishish quyidagi vazifalarni hal qilishni talab etadi:

-fuqarolar sog'lig'ini saqlashni huquqiy tartibga solishning milliy va xalqaro tarixiy tajribasini tahlil qilish;

-fuqarolar sog'lig'ini saqlash masalalarini tartibga solish yuzasidan xorijiy mamlakatlar va Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligiga a'zo mamlakatlar konstitutsiyaviy qonunchiligini tahlil qilish;

-konstitutsiyaviy qadriyat sifatida sog'liqni saqlash va tibbiy yordam olish huquqining yuridik tabiatini, uning tushunchasi, mazmuni, tuzilishi hamda inson va fuqaroning konstitutsiyaviy huquq va erkinliklari tizimidagi o'rnini tadqiq etish;

-aholi sog'lig'ini mustahkamlash va saqlashning huquqiy asoslarini o'rganish;

-ushbu huquqning konstitutsiyaviy kafolatlari tizimini va ko'rsatib o'tilgan kafolatlarning amalga oshirilishini ta'minlash uchun foydalaniladigan asosiy huquqiy vositalarni ko'rib chiqish;

-sog'liqni saqlash va tibbiy yordamga bo'lgan konstitutsiyaviy huquq chegaralari va cheklovlarining o'rni va ahamiyatini aniqlash.

Ilmiy ishning huquqiy asosini ichki davlat va xalqaro huquq normalari tashkil etadi. Xususan, 1997-yilda qabul qilingan "Inson genomi va inson huquqlari to'g'risida"gi umumjahon deklaratsiyasi, Biologiya va tibbiyotni qo'llash munosabati bilan "inson huquqlari va inson qadr-qimmatini himoya qilish to'g'risida"gi konvensiya: 1996-yilda qabul qilingan Inson huquqlari va biotibbiyot to'g'risidagi konvensiya va unga qo'shimcha protokollarni (1998, 2002-yillar) ko'rsatib o'tish mumkin. Sog'liqni saqlash huquqining alohida jihatlarini o'rganish xalqaro forumlar va konferensiyalar doirasida amalga oshiriladi. Xususan, reproduktiv huquqlarga kelsak, ularni shakllantirish va tan olishda Aholi va rivojlanish bo'yicha xalqaro konferensiya (Qohira, 1994 y.), Yevropa aholi forumi (Jeneva, 2004 y.) katta rol o'ynaydi. Inson huquqlari bo'yicha Yevropa sudining qarorlarini ham alohida ta'kidlash lozim.

Tadqiqotning metodologik asosi bilishning quyidagi umumnazariy va maxsus ilmiy usullarini o'z ichiga oladi: tarixiy, qiyosiy-huquqiy, dialektik, mantiqiy, tizimli, statistik, huquqiy normalarni tahliliy sharhlash usuli. Mazkur bilish usullarini qo'llash obyektlarni o'zaro aloqadorlik va bog'liqlikda tadqiq etish, muayyan tendensiyalarni aniqlash, sog'liqni saqlash sohasidagi qonunchilikni takomillashtirish bo'yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqish imkonini beradi.

Sog'liqni saqlash va tibbiy yordamga bo'lgan konstitutsiyaviy huquqqa bag'ishlangan ilmiy tadqiqotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, olimlarda ushbu huquqqa qiziqish ancha oldin paydo bo'lgan va hozirgi kungacha saqlanib qolgan.

Sog'liqni saqlash va tibbiy yordamga bo'lgan subyektiv huquqni amalga oshirish masalalari bo'yicha yetarlicha ilmiy ishlar mavjud.

Bemorning huquqlari tibbiy yordam ko'rsatish jarayonini boshqarish vositasidir. Bemor o'z huquqlaridan foydalanib, tibbiy aralashuvning maqsadga muvofiqligi, uni o'tkazish joyi, amalga oshiriladigan sharoitlar, vaziyat, uning ishtirokchilari, unga zarur bo'lgan tibbiy ma'lumotlar, aralashuvning turi va hajmi, bemorning manfaatlarini ifodalovchi yoki himoya qiluvchi boshqa shaxslarni jalb qilish to'g'risida qaror qabul qilishga qodir (Yu.L.Shevchenko, 2001; V.A. Rikov, 2000; V.O. Shepin, V.B.Filatova, 2006).

Fuqarolarning sog'liqni saqlash sohasidagi huquqlari va bemorlarga tibbiy yordam ko'rsatish chog'idagi huquqlari shaxsiy, daxlsiz subyektiv huquqlardir. chunki ular tashuvchilarga shaxsiy nomulkiy ne'matlarga ega bo'lish imkoniyatini beradi: hayot, sog'liq, malakali davolash-dagnostika yordami va boshqalar. "Ajralmas" atamasi ushbu huquqlarni boshqa shaxslarga o'tkazish mumkin emasligini ko'rsatadi, ularda nazarda tutilgan imkoniyatlardan vakolatli subyekt faqat mustaqil ravishda foydalanishi mumkin (Yu.L.Shevchenko, 2001).

Fuqarolarning sog'liqni saqlash sohasidagi huquqlari ularning tug'ilganidan to vafot etguniga qadar davlat bilan huquqiy bog'liqligi tufayli ularga tegishli bo'ladi va zarurat tug'ilganda ulardan foydalaniladi. Bu mazmuniga ko'ra ancha keng tushuncha. Ushbu subyektiv huquqlarga umuman davlatning, uning organlari, mansabdor shaxslari, mahalliy o'zini o'zi boshqarish organlari, tibbiyot muassasalari, shifokorlar, tibbiyot va farmatsevtika xodimlarining yuridik majburiyatlari mos keladi (V.I.Shamshurin, V.E.Tonkovskiy, 1998).

Bemorlarning huquqlari torroq tushunchadir. Ular fuqaro tibbiy yordam so'rab murojaat qilganda yoki yordam ko'rsatish jarayonida yuzaga keladi. Bemorlar yordam so'rab murojaat qilganda yoki yordam ko'rsatilganda ularning huquqlariga shifokorlar va tibbiyot muassasalarining yuridik majburiyatlari mos keladi (Yu.A.Aleksandrova, 2004).

Sog'liqni saqlash xodimlari va ushbu tizim xizmatlaridan foydalanuvchilar o'rtasidagi munosabatlarni optimallashtirishning tarkibiy qismlaridan biri bemorlar huquqlarini himoya qilish modelini takomillashtirish va tibbiy sug'urta tizimida tibbiy yordam sifatini oshirish bilan uzviy bog'liq. Bemorlar uchun bu ularning huquqlarini kengaytirish va o'z sog'lig'ini himoya qilishda ishtirok etishning samarali vositasi bo'lib xizmat qiladi. Sog'liqni saqlash

xodimlari uchun - tibbiy yordam sifatini yanada oshirish va xulq-atvor etikasini takomillashtirishda qo'llanma bo'lib xizmat qiladi (Z.M.Muxamedova, J.A.Rizayev, A.N.Maxmudova, 2023).

Sog'liqni saqlash va tibbiy yordam huquqi, uni amalga oshirish va himoya qilish masalalari bir qator mualliflar tomonidan o'rganilgan: M. N. Malein, A. V. Tixomirov, S. S. Tixonova, S. G. Stetsenko, M. Yu. Fedorova, O. P. Shepin, G. B. Romanovskiy, V. P. Salnikov, Yu. D. Sergeev, B. G. Yudin, N. F. Gerasimenko va boshqalar.

Sog'liqni saqlash va tibbiy yordam huquqining sohaviy xususiyatlari va uning alohida elementlari N.M.Bavelikova, V.L.Popov, N.P.Popova, O.V.Leontev, A.M.Rabets, L.V.Sannikova, A.A.Sirotkina, T.V.Chubarova (Rossiya Federatsiyasi), A.X.Saidov, Z.M.Muxamedova, J.A.Rizayev, A.N.Maxmudova, S.I.Indiaminov, S.F.Yusupova, Z.A.G'iyosov, A.I.Iskandarov, D.R.Qo'ldoshev va boshqalar (O'zbekiston) tomonidan o'rganilgan bo'lsa, sog'liqni saqlash va tibbiy yordam muammolarini keng yoritgan bir qator xorijlik mualliflar, jumladan, B.Tobes, R.B.Saltman, J.Figeyras, Ya.Drgons, P.Xollender, V.Knappa, A.Shayao va boshqalarni alohida ta'kidlab o'tish lozim.

Tadqiqotning metodologik asoslari quyidagi umumnazariy va maxsus ilmiy usullarini o'z ichiga oladi: tarixiy, qiyosiy-huquqiy, dialektik, mantiqiy, tizimli, statistik, huquqiy normalarni tahliliy sharhlash usuli.

Mazkur bilish usullarini qo'llash obyektlarni o'zaro aloqadorlik va bog'liqlikda tadqiq etish, muayyan tendensiyalarni aniqlash, sog'liqni saqlash sohasidagi qonunchilikni takomillashtirish bo'yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqish imkonini beradi.

Xulosa

Shuni ta'kidlash kerakki, sog'liqni saqlash va tibbiy yordamga bo'lgan konstitutsiyaviy huquqni har kimning sog'lig'ini mustahkamlash va saqlash, uni tiklash bo'yicha davlat va jamiyatning huquqiy, moliyaviy, tashkiliy resurslari bilan kafolatlangan qimmatli va rasmiy jihatdan mustahkamlangan imkoniyatlari sifatida belgilash mumkin. Sog'liqning birinchi darajali ne'mat sifatidagi ijtimoiy qiymatini huquqiy jihatdan mustahkamlash uchun davlatning asosiy qonuni asosiy huquqiy vositadan - sog'liqni saqlashga bo'lgan subyektiv huquqdan foydalanadi. Tibbiy yordamga bo'lgan subyektiv huquq sog'liqni saqlash huquqining maxsus yuridik kafolati bo'lib, sog'liqni tiklashni ta'minlaydi.

Shunday qilib, sog'liqni saqlash va tibbiy yordam olish huquqining konstitutsiyaviy kafolatlari tizimida ma'rifat va odamlarni sog'lom turmush tarzi, kasalliklarning oldini olish usullari, bepul tibbiy xizmatlar ro'yxati to'g'risida xabardor qilish orqali amalga

oshiriladigan axborot olish huquqi va ta'lim olish huquqi muhim ahamiyatga ega ekanligini ta'kidlash muhimdir. Fuqaroning tibbiy xizmatlarni ongli ravishda tanlashi uchun shart-sharoitlar yaratish maqsadida tibbiy tashkilotlar faoliyati natijalari to'g'risidagi ma'lumotlarni tarqatish, shu jumladan bemorlarning ko'rsatilgan tibbiy yordam sifatiga bergan baholarini umumlashtirish taklif etiladi. Bepul tibbiy yordam olish huquqini amalga oshirish hajmi va tartibi ko'p jihatdan fuqarolarning alohida huquq subyektligi bilan belgilanadi, shu munosabat bilan barcha fuqarolar uchun malakali tibbiy yordamdan foydalanish imkoniyatini oshirishga qaratilgan kafolatlar tizimini mustahkamlash, shu jumladan dori-darmon sug'urtasi mexanizmini joriy etish, fuqarolarning rejali tartibda ko'rsatiladigan bepul tibbiy yordamni kutish muddatlarini qisqartirish; davlat yoki munitsipal buyurtmani joylashtirish tartibida fuqarolarga bepul tibbiy yordam ko'rsatishning davlat kafolatlari hududiy dasturlarini amalga oshirishda mulkchilikning barcha shakllaridagi tibbiyot tashkilotlarining ishtirok etish mexanizmidan foydalanish taklif etiladi.

Sog'liqni saqlash sohasida tibbiy xizmatlar institutining faol rivojlanishini hisobga olgan holda, fuqarolarning sog'lig'ini saqlash to'g'risidagi qonunchilikda davlat, munitsipal va xususiy sog'liqni saqlash tizimlari tomonidan ta'minlanadigan tibbiy xizmatdan foydalanish huquqini mustahkamlash taklif etiladi. Mazkur sog'liqni saqlash tizimlarida tibbiy xizmatlar ko'rsatish bo'yicha huquqiy munosabatlar faqat subyektlar tarkibi bilan farqlanishi sababli, iste'molchilar huquqlarini himoya qilish to'g'risidagi qonunchilik normalarini majburiy tibbiy sug'urta tizimida xizmatlar ko'rsatish bo'yicha huquqiy munosabatlarga nisbatan qo'llash maqsadga muvofiq.

Manbayi byudjet mablag'lari bo'lgan ijtimoiy ta'minot va moliyalashtirishda ish beruvchilar va fuqarolar ishtirok etadigan ijtimoiy sug'urtaning turli xil huquqiy tabiatini hisobga olgan holda, majburiy tibbiy sug'urta tizimida pul mablag'lari tushumlari va xarajatlarning individual (bir shaxs) hisobini joriy etish taklif etiladi.

Shunday qilib, konstitutsiyaviy qadriyatlarining yo'naltiruvchi funksiyasi individlarning ichki tartiblarini shakllantirib, huquqiy munosabatlar subyektlarining tashabbuskorligini rivojlantiruvchi, salomatlikni mustahkamlash va saqlash motivatsiyasini kuchaytiruvchi rag'batlantiruvchi konstitutsiyaviy kafolatlardan kengroq foydalanishni nazarda tutadi. Moliyaviy, sug'urtaviy rag'batlantirishning moslashuvchan tizimi va ixtiyoriy tibbiy sug'urta mexanizmidan foydalanish orqali aholi, ish beruvchilar tomonidan salomatlik

holatini yaxshilashga investitsiya qilinadigan mablag'larni ko'paytirishga qaratilgan chora-tadbirlar tizimini qonun darajasida mustahkamlash taklif etilmoqda.

Shaxs va jamiyat salomatligi qadriyatlari muvozanatini ta'minlash maqsadida shaxs, ish beruvchilar, jamoat va davlat institutlarining salomatlikni muhofaza qilish masalalari bo'yicha o'zaro mas'uliyatini oshirishga qaratilgan rag'batlantiruvchi huquqiy vositalar: O'zbekiston Respublikasi subyekti davlat hokimiyati organlari tomonidan davlat kafolatlari dasturlarini amalga oshirish samaradorligini rag'batlantirish mexanizmlari, ish beruvchilar uchun xodimlar salomatligini mustahkamlashga sug'urta va soliq imtiyozlari, fuqaroning salomatlikni mustahkamlash va saqlash uchun shaxsiy javobgarligini rag'batlantirishdan foydalanish zarur.

Huquq va majburiyatlar birligi konstitutsiyaviy prinsipidan kelib chiqib, sog'liqni saqlashga oid huquqiy munosabatlarda fuqaroning huquqiy maqomini belgilashda majburiy normalardan foydalanishni kengaytirish, shu jumladan, O'zbekiston Respublikasining Fuqarolarning sog'lig'ini saqlash to'g'risidagi qonun hujjatlari asosida sog'liqni saqlashning asosiy prinsiplaridan biri sifatida har kimning o'z sog'lig'i va jamiyatning boshqa a'zolari sog'lig'iga ehtiyotkorona munosabatda bo'lishi to'g'risidagi qoidani, fuqarolarning sog'liqni saqlash to'g'risidagi qonun hujjatlariga rioya qilish bo'yicha majburiyatlarini belgilovchi qoidalarni mustahkamlash taklif etiladi.

Adabiyotlar.

1. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi 2023 y.
2. O'zbekiston Respublikasining "Fuqarolarning reproduktiv salomatligini saqlash to'g'risida"gi 11.03.2019-yildagi O'RQ-258-son Qonuni.
3. O'zbekiston Respublikasining 1996-yil 29-avgustdagi "Fuqarolar sog'lig'ini saqlash to'g'risida"gi O'RQ-265-son Qonuni.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son "2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni.
5. Правовые основы деятельности врача : учебник / Гиясов З. А., Т., 2012
6. Биоэтика. Мухаммедова З.М., Ризаев Ж.А., Махмудова А.Н. Учебник , Ташкент 2021 г. 354 с

7. Махмудова, Азиза Нугмановна, et al. "Медицина Узбекистана-достижения и перспективы развития сферы." Достижения науки и образования 3 (57) (2020): 49-52.

8. Махмудова, А. Н. (2022). Правовая защита пациентов в сфере здравоохранения в новом Узбекистане. Academic research in educational sciences,, 102-107.

9. O'Tayev, S. T., & Mahmudova, A. N. (2023). O'zbekiston Respublikasining sog'liqni saqlash tizimida hozirgi kunda neyroxirurgiya yutuqlari. Science and Education, 4(2), 190-194.

10. NUGMANOVNA OF. ABORTION AS AN ETHICAL PROBLEM. Journal of Modern Educational Achievements. 2023 Sep 13;9(9):31-9.

11. NUGMANOVNA OF. MEDICO-SOCIAL CHARACTERISTICS OF WOMEN TERMINATING THE PREGNANCY. Scientific journal of medical science and biology. 2023 Sep 19;1(1):45-51.

